

PARLEM DEL NOSTRE ENTORN

L'AVET DEL MONTSENY (ABIES ALBA) I EL CAS DE L'ABIES MASJOANIS

L'AVET AL MONTSENY

L'avet és un arbre molt singular al Montseny, de gran rellevància paisatgística i científica, malgrat la seva escassa distribució al massís. És un dels arbres que forma part del corpus mental amb que popularment s'associa el Montseny però, a més, havia tingut històricament importància econòmica per la construcció de vaixells, específicament per a arbres de les naus. La seva explotació silvícola va ser molt important al segle XX, sobretot amb la demanda de fusta per la Primera Guerra Mundial, en que s'instal·là una serradora a l'àrea de Passavets. Les tales foren tan grans, i el perill d'acabar amb l'existència d'aquest bell arbre tan evident, que la Mancomunitat de Catalunya va crear un Patronat de Defensa al 1928, que va controlar molt la seva tala. Des de sempre, els estudiosos del Montseny n'han destacat la seva presència, com Jeroni Pujadas al 1609, Pasqual Madoz al 1850, Salvador Llobet al 1947, Guy Lapraz al 1962, Oriol de Bolós al 1983, Josep Maria Panareda al 1987 i 2017, entre molts d'altres.

L'avet propi del Montseny és l'Abies alba, de tronc recta i capçada cònica, que pot assolir fins els 40 m d'altitud. Té una potent arrel central que es clava vertical al terreny, completada amb altres arrels secundàries. Viu a les zones obagues del Montseny, dins l'estatge de la fageda, entre 1.200 i 1.600 m d'altitud, formant avetedes (bosc d'avets, malgrat que fora del Montseny les avetedes reben el nom d'avetars o avetoses), tot i que també es poden trobar peus isolats, o en formació mixta en altres arbres, en llocs més soleis com per exemple a Vallfornès. L'avet floreix a la primavera, donant lloc a unes pinyes allargassades de color verd primer, que es converteixen de color bru quan maduren, entre agost i octubre.

l'Abies alba, també conegut com avet blanc, és l'únic avet autòcton de Catalunya. El Montseny és la localització més meridional de l'Abies alba a tota la Península Ibèrica. A Europa s'estén per tot el centre del continent, tot i que també arriba fins el sud de la Península Itàlica. Al Montseny l'avet ha estat plantat, a més per aprofitament silvícola, també com arbre en jardins i espais de rellevància paisatgística, no sols l'Abies alba sinó d'altres espècies d'avet.

1-Aveteda de Coll Pregon
(Farrerons, maig 2022)

PARLEM DEL NOSTRE ENTORN

LES AVETEDES

Els autors que han estudiat a fons l'abet al Montseny distingeixen la formació de dos o tres avetedes: la de Passavets, situada entre la vall de Santa Fe i el turó de l'Home, la de l'obaga del Matagalls, o també dita de coll Pregon, i la petita població de la capçalera de Vallfornès (al terme municipal de Tagamanent), formació mixta amb faigs, avellaners, freixes i roures, tot i que per alguns naturalistes, la població d'avets de Vallfornès no constitueix pròpiament una aveteda.

Els especialistes han determinat que les avetedes del Montseny són diferents de les avetoses dels Pirineus. El seu aspecte recorda les boscos pirinencs, en especial per la presència de molises en el sotabosc, però el conjunt de les plantes que l'acompanyen són eurosiberianes i fins i tot mediterrànies, a diferència dels avetars pirinencs. El que ha succeït és que, des de l'aprovació del Pla Especial del Parc Natural del Montseny, s'han tallat els faigs que creixien de manera natural entre els avets, no per raons d'aprofitament forestal, sinó paisatgístiques, per aconseguir una imatge d'acord amb l'imaginari urbà del que hom espera d'una avetosa (la imatge pirinenca). La tendència natural és que, sense la intervenció de la mà de l'home, les avetedes evolucionin cap a un bosc mixt, amb el faig amb un paper predominant, però també acompanyat per grèvols, moixeres i freixes.

La capçalera de Vallfornès és actualment un refugi biològic de l'abet, una població relictiva situada en el límit extrem geogràfic de l'*Abies alba*. En els darrers dos-cents anys el clima tendeix a un escalfament, el que pot suposar un punt d'inflexió per la població d'avets de Vallfornès, i la seva desaparició. També la influència de l'activitat humana actual i l'abandonament de les activitats tradicionals influirà. La vegetació i el paisatge estan en canvis permanents. Els avets creixen, es fan grossos, cauen i es moren; i altres arbres els substituiran, avets o no, depèn del clima, però també de la influència antròpica. Hi intervindran els gestors del parc Natural per evitar la desaparició de l'abet en alguns llocs, o permetran el funcionament del cicle natural?

2.-Detall sotabosc d'una aveteda plantada per aprofitament silvícola (Farrerons, maig 2022)

PARLEM DEL NOSTRE ENTORN

ABIES MASJOANIS

Els camps del Montseny septentrional van deixar de tenir plantats cereals, farratges i llegums a mitjans de segle XX. Cap als anys 70 alguns van ser recuperats per sembrar avets de Nadal. Avets plantats amb l'única finalitat de ser arrancats i venuts a les principals fires de Santa Llúcia de Catalunya. Però no són Abies alba, són Abies masjoanis.

Masjoan és un gran casal d'Espinelves, situat a ponent del petit poble. A partir de 1860 l'amo de Masjoan d'aleshores, Joan Masferrer Barnils, interessat en la botànica i en les espècies forestals, plantà força avets d'arreu del món en els terrenys del mas, entre elles l'avet original d'Andalusia, Abies pinsapo. A la muntanya fins la carena de la Roca Consolva ja hi havia força avets propis del Montseny, alguns havien sortit de manera espontània, i altres eren plantacions per l'apreciada fusta d'avet. Mentrestant, els pinsapo que va plantar Joan Masferrer van créixer i van esdevenir arbres de bon port, que van generar munió de pinyes fèrtils.

3-Avets plantats com elements de jardineria a l'entorn de l'esglésiola de Sant Pere Desplà, a Arbúcies (Farrerons, maig 2022)

Amb els anys a Espinelves van germinar petits plançons d'un avet es veia que no eren ni pinsapo ni alba. Els Masferrer recolliren les granes i feren sembrades pels millors trossos de la finca Masjoan. A partir de 1952 es comencen a fer lliuraments d'avets a Arbúcies, Sant Hilari i Santa Coloma de Farners, ja amb el convenciment que es tractava d'una nova espècie híbridata entre els pinsapo i els alba, que van acabar denominant Abies masjoanis.

A la primavera de 1954 els Masferrer va plantejar el cas dels avets híbrids a l'enginyer cap del Districte Forestal de Girona, Andreu Ylla, que va començar a estudiar el tema juntament amb l'enginyer José Elorrieta del "Instituto Forestal de Investigaciones y Experiencias" de Madrid. Per la comunitat científica internacional l'Abies masjoanis va néixer al 1957 a la "Revista Científica Ibérica", on s'explicaven les característiques botàniques de la nova espècie, i a la revista "Ceres" al 1959, on Baldiri Juscafresa preconitzà amb clarividència que seria un dels millors arbres de Nadal. La publicació sevillana "La Cosecha" va aparèixer al desembre de 1960 amb un article signat pel seu director José de las Cuevas que portava el significatiu títol "El milagro del abeto híbrido Masjoanis. El más bello árbol de Navidad". Des d'aleshores la premsa diària començà a publicar articles de l'abet de Masjoan, sobretot als vols de Nadal.

4.-Peu isolat d'abet dins de la fageda de coll Pregon (Farrerons, agost 2018)

Avui en dia la fira de l'Abet d'Espinelves, que es celebra a inicis de desembre de cada any, concentra una gran quantitat de compradors de l'arbre de Nadal per excel·lència, que es desplacen fins aquest bonic poble per gaudir de l'Abies masjoanis. Si no podeu anar per la fira, durant tot l'any es pot visitar l'arborètum Masjoan on, per un preu simbòlic, podreu fruit d'un entorn idíl·lic i dels avantatges terapèutics que ofereix el bosc d'arbres centenaris. Entre ells un majestuós abet de Masjoan, orgull de la família Masferrer, un abet de port cònic de trenta metres d'alçada, amb el tronc recte d'escorça entre blanquinosa i grisenc, d'aproximadament cent anys, i que els científics creuen que arribarà amb facilitat als tres-cents.

Dr. Oscar Farrerons Vidal
Universitat Politècnica de Catalunya
Maig 2022